

Justiitsministri määruse „Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord, tasumäärad, riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatus ja kord ning taotluse esitamise tingimused“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Riigi õigusabi seaduse (RT I 22.06.2016, 27) § 21 lg 3 esimese lause kohaselt kehtestab advokatuuri juhatus igaks eelarveaastaks, arvestades riigieelarvest selleks eraldatud vahendite suurust ja riigi õigusabi eeldatavat mahtu, riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise korra ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatuse ja korra. Praegu kehtib riigi õigusabi seaduse (edaspidi RÕS) § 21 lg 3 alusel advokatuuri juhatuse poolt kehtestatud advokatuuri juhatuse 15.12.2009 otsusega kinnitatud ja 01.01.2010 jõustunud, 01.01.2014 kehtivuse kaotanud ja 16.09.2014 otsusega uuesti kinnitatud ning 01.10.2014 jõustunud akt „Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord ja tasumäärad ning riigi õigusabi osutamisega kaasnevate kulude hüvitamise ulatus ja kord“ (edaspidi *advokatuuri tasukord*).

Riigikohtu üldkogu 26.04.2016 otsusega kohtuasjas nr 3-2-1-40-15 tunnistas Riigikohus RÕS § 21 lg 3 laused 1–3 põhiseadusevastaseks ja kehtetuks, lükates otsuse jõustumise osaliselt kuue kuu võrra edasi. 01.08.2016 jõustub kohtute seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (vastu võetud 07.06.2016 ja välja kuulutatud 16.06.2016), millega muudetakse RÕS § 21 lõiget 3 selliselt, et antakse riigi õigusabi (edaspidi RÕA) tasu arvestamise ja kulude hüvitamise korra kehtestamise õigus valdkonna eest vastutavale ministrile, kelleks on justiitsminister. Seega RÕS § 21 lõikes 3 sätestatud volitusnormi muutmise tõttu kaotab advokatuuri tasukord 01.08.2016 kehtivuse. Vältimaks olukorda, kus puudub kehtiv RÕA tasu ja kulude hüvitamise kord, millest tulenevalt poleks võimalik RÕA osutamise eest advokaatidele tasu arvestada ja välja maksta ega hüvitada õigusabiga seoses kantud kulusid, on vaja justiitsministri määrusega¹ kehtestatav kord jõustada samal ajal RÕS § 21 lg 3 muudatuste jõustumisega 01.08.2016.

01.08.2016 jõustub ka RÕS rakendussäte § 38¹, mis ütleb, et enne 2016. aasta 1. augustit osutatud riigi õigusabi tasu maksmiseks ja kulude hüvitamiseks ei ole riigi õigusabi tasu suurust ega riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatust kindlaks määratud, kohaldatakse nende kindlaksmääramisele riigi õigusabi seaduse 2016. aasta 1. augustil jõustunud redaktsiooni § 21 lõike 3 alusel kehtestatud tasude ja kulude korda. Tegemist on erisusega RÕS § 22 lg-s 6 sätestatud üldreeglis, mille kohaselt määratakse RÕA tasu suurus ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatus kindlaks tasu maksmise või kulu hüvitamise aluseks oleva toimingute tegemise ajal kehtinud korra alusel. Seega hakatakse eelnõuga kehtestatavat korda kohaldama ka enne 01.08.2016 osutatud riigi õigusabi tasu suuruse ja õigusabi kulude hüvitamise kindlaksmääramisele juhul, kui selleks ajaks ei ole riigi õigusabi tasu suurust ega riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatust kindlaks määratud.

Eelnõu ettevalmistamisel on võetud aluseks kehtiv advokatuuri tasukord. Tehtud muudatused on enamjaolt tehnilist laadi.

Eelnõuga täpsustatakse RÕS § 22 lg 4 kolmanda lause alusel ka riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatuse kindlaksmääramise taotluse esitamise tingimusi. RÕS § 22 lg 4 kolmanda lause kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister kehtestada taotluse esitamise tingimuste ja viisi kohta täpsemad nõuded ja korra.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu on ette valmistanud ja seletuskirja koostanud Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna vabakutsete talituse juhataja Gunnar Vaikmaa (tel 680 3120, e-post gunnar.vaikmaa@just.ee) ja nõunik Alar Must (tel 680 3113, e-post alar.must@just.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt

¹ Ka enne 01.01.2010 kehtinud RÕS § 21 lg 3 kohaselt kehtestas RÕA tasu ja kulude korra justiitsminister (vt 26.01.2005 justiitsministri määrus nr 2 „Riigi õigusabi osutamise eest makstava tasu arvestamise alused, maksmise kord ja tasumäärad ning õigusabi kulude hüvitamise ulatus ja kord“)

toimetanud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Taima Kiisverk (tel 620 8181, e-post taima.kiisverk@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

2.1. Eelnõu ülesehitus

Eelnõu sätete aluseks on võetud kuni 01.08.2016 kehtiv [advokatuuri tasukord](#). Tehtud muudatused on enamjaolt tehnilist laadi, tulenedes peamiselt vajadusest viia määruse terminoloogia vastavusse menetlusseadustikes kasutatava terminoloogiaga ja muuta mitmeti tõlgendatavad sätted selgemaks. Seetõttu on eelnõu seletuskirjas sätete selgitamiseks viidatud kehtivale normile, mis on kas sõnasõnalt üle võetud või olnud sätte kujundamisel eeskujuks. Sätte sisulise ümberkujundamise korral selgitatakse vajaduse korral kavandatava sätte mõtet ja eesmärki.

Määrus on jaotatud viide peatükki. Esimeses peatükis sätestatakse RÕA tasu arvestamise alused ning täpsustatakse RÕA tasu ja kulude hüvitise väljamaksmise korda. Teises peatükis sätestatakse RÕA liikide kaupa tasumäärad, mis on aluseks RÕA osutamise eest makstava tasu suuruse arvestamisel. Kolmandas peatükis sätestatakse advokaadile või advokaadibüroo pidajale RÕA osutamisega seoses kantud kulude hüvitamise ulatus ja kord. Neljandas peatükis täpsustatakse taotluse esitamise tingimusi ja viiendas peatükis sätestatakse määruse jõustumise kuupäev.

2.2. Tasu arvestamise alused, taotluse koostamise ja tasu maksmise kord

Eelnõu §-s 1 sätestatakse RÕA tasu arvestamise alused, millest tuleb tasu arvestamisel lähtuda.

Lõikes 1 sätestatakse, et RÕA tasu arvestamisel võetakse aluseks osutatud õigusabi kohta eelnõu 2. peatükis ette nähtud tasumäär ja et tasu suurendatakse, vähendatakse või jäetakse määramata üksnes määruses sätestatud juhtudel. Sisult vastab sättele kuni 01.08.2016 kehtiva advokatuuri tasukorra § 1 lg 1 esimene ja kolmas lause. Muudatused sõnastuses võrreldes advokatuuri tasukorraga on üksnes tehnilist laadi.

Teise lõike esimeses lauses (advokatuuri tasukorra § 1 lg 1²) sätestatakse, kuidas tuleb tasu arvestamisel arvutada menetlustoimingul osalemise aega. Erinevus sõnastuses võrreldes advokatuuri tasukorraga on tehnilist laadi. Kuivõrd kohtuistungil osalemise aja arvutamisel on eelnõus ette nähtud erireegel, siis lisati sätte lõppu erandit ette nägev täpsustus. **Teises lauses** sätestatakse RÕA osutajast mitteoleneval põhjusel ootamatult ära jäänud menetlustoimingule (sh kohtuistungile) ilmumise eest tasu maksmise põhimõtte ja tasu arvestamise alused. Advokatuuri tasukorras on analoogse sisuga regulatsioon p-s 14 (Tasu ei maksta üksnes juhul, kui menetlustoimingu või muu toimingu ärajäämisest on kaitsjale mõistliku aja jooksul ette teatatud) ja punktis 21 (Väljakuulutatud kohtuistungil ärajäämisel tasu ei maksta, kui kaitsjale on istungi mittetoimumisest mõistliku aja jooksul ette teatatud) ning lisa 1 p-s 10 ja lisa 2 p-s 12. Advokatuuri tasukorra p-des 31, 35 ja 39 on viidatud p-s 21 sätestatud regulatsioonile. Advokatuuri tasukorra regulatsioon ei sätesta, mis ulatuses tasu makstakse, sätestades üksnes, millal tasu ei maksta. Eelnõus sätestatakse konkreetselt ka tasu maksmise ulatus (vastav poole tunni tasu) ning normitehnilistel kaalutlustel on vastav regulatsioon toodud tasu arvestamise aluste alla, kuivõrd samad alused peaksid kehtima kõigis menetlustes RÕA osutamise eest tasu arvestamisel. Erinevused sõnastuses võrreldes eelviidatud advokatuuri tasukorra regulatsiooniga on tehnilist laadi.

Lõikes 3 sätestatakse, et järjestikku toimunud menetlustoimingute ja ka muude toimingute, st vahetult eelnenud või järgnenud toimingute tasustamisel tuleb lähtuda neile realselt kulunud ajast, mitte tasustada

iga toimingut eraldi, võttes siiski arvesse asjaolu, et maksimaalne tasustatav summa kujuneb iga iseseisva toimingu tasu liitmisel, arvestades piirmäärasid. Näiteks kui 3 toimingut tehakse 30 min jooksul, siis on tasu kõigi toimingute eest ühe pooltunni eest. Aga kui näiteks 3 toimingut tehakse 4 tunni jooksul – I toiming 1 t ja 45 min, II toiming 2 t ja III toiming 15 min, siis tuleb tasustamisel lähtuda põhimõttest, et ühegi toimingu eest ei tasustataks rohkem kui piirmäär ette näeb. Muude toimingute alla võivad kuuluda nt menetlustoimingu välised konsultatsioonid ja seda nii suulisel kui kirjalikus vormis. Samuti on selliseks toiminguks nt hooldusõiguse asjades kodukülastuse tegemine, mille juures ei viibi menetleja. Kontrollimise osas on advokaadil jätkuvalt põhjendamiskohustus. Lõike sõnastus vastab kuni 01.08.2016 kehtiva advokatuuri tasukorra I osa lõikes 1¹ sätestatule.

Lõikes 4 sätestatakse, kuidas kohtuistungil osalemise eest tuleb arvutada istungil osalemise aega. Advokatuuri tasukorras on analoogse sisuga regulatsioonid punktides 19 ja 19¹ (p-des 31, 35 ja 39 viidatakse p-le 19) ning lisa 1 p-des 3 ja 3¹ ning lisa 2 p-des 3 ja 3¹. Erinevalt eelnõu § 1 lg 3 esimeses lauses sätestatud üldreeglist lähtutakse eelnõus kohtuistungil osalemise aja arvutamisel sarnaselt advokatuuri tasukorras sätestatuga menetlusosalistele teatavaks tehtud kohtuistungil alguse ajast. Kui riigi õigusabi osutav advokaat ei ole istungi alguses kohal, siis lähtutakse tasu arvestamisel kohtuistungil protokollis märgitud advokaadi istungile saabumise ajast. Kui menetlusosalistele teatavaks tehtud kohtuistungil vaheaeg kestab kauem kui 30 minutit, ei arvestata seda tasustava aja hulka. Normitehnilistel kaalutlustel on vastav regulatsioon toodud tasu arvestamise aluste alla, kuivõrd samad alused peaksid kehtima kõigis menetlustes RÕA osutamisel kohtuistungil osalemise eest tasu arvestamisel. Erinevused sõnastuses võrreldes eelviidatud advokatuuri tasukorra regulatsiooniga on tehnilist laadi.

Lõikes 5 sätestatakse sarnaselt advokatuuri tasukorra p 21 teises lauses sätestatuga (millele viidatakse ka tasukorra p-des 31, 35 ja 39) ning lisa 1 p-s 10 ja lisa 2 p-s 12 sätestatuga, et kohtuistungil ettevalmistamise eest ei arvestata tasu mitte kohtuistungil osalemise eest ette nähtud tasumäära, vaid nn üldise vastavas menetluses osalemise tasumäära alusel (s.o eelnõu 2. peatükis vastava õigusabi, välja arvatatud kohtuistungil osalemine, eest ette nähtud tasumäära alusel), seejuures lähtutakse ka vastava tasu maksmise piirmäärast, kui see on seatud. Ära jäänud kohtuistungil ettevalmistamiseks tehtud töö on tasustatav, kui kohtuistungil aja tühistamisest või muutmisest ei ole riigi õigusabi osutajale mõistliku aja jooksul ette teatatud. Mõistliku aja hindamine on kohtuniku igakordne otsustus asjaolude pinnalt, kuid üldjuhul peaks advokaat saama istungi ärajäämisest teada vähemalt ühe päeva enne istungi toimumise päeva.

Lõikes 6 sätestatakse põhimõte, et RÕA osutamisel apellatsiooni- ja kassatsioonimenetluses ning määruskaebemenetluses lähtutakse tasu arvestamisel tasumäärast, mis on kehtestatud RÕA osutamisel põhimenetluses. Kehtivas advokatuuri tasukorras ei ole kõnealust põhimõtet sõnaselgelt välja toodud, kuid eelnõus peeti vajalikuks see selguse mõttes üldpõhimõttena sätestada.

Lõikes 7 sätestatakse advokatuuri tasukorra punktis 49 sisalduv põhimõte, mille kohaselt RÕA osutamisel rahvusvahelise õigusabi ehk õiguskoostöö raames toimivas menetluses arvestatakse tasu eelnõu 2. peatükis vastava õigusabi kohta ette nähtud tasumäärade alusel. Säte on toodud tasu arvestamise üldpõhimõtete alla, kuna rahvusvahelise õiguskoostöö raames osutatud RÕA eest makstava tasu kohta eriregulatsioon puudub ning lähtutakse 2. peatükis vastava õigusabi kohta ette nähtud tasumääradest. Erinevused sõnastuses on tehnilist laadi.

Lõikes 8 sätestatakse üldise põhimõttena, et kui advokaat peab riigi õigusabi osutamiseks viibima välisriigis, makstakse temale põhjendatud taotluse alusel täiendavat tasu 60 eurot iga välisriigis viibitud päeva eest (advokatuuri tasukorra punkt 50 ja lisa 1).

Lõikes 9 sätestatakse põhimõte, et tasu kahele või enamale isikule ühel ajal osutatud RÕA eest on ühine. Advokatuuri tasukorras sisalduv vastav põhimõte punktis 20 (p-des 31 ja 35 viidatakse p-le 20) ja p-s 39¹ ning lisa 1 p-s 11 ning lisa 2 p-s 13. Eelnõus on nn ühise tasu põhimõte normitehnilistel kaalutlustel toodud tasu arvestamise üldpõhimõtete alla. Erinevused sõnastuses on tehnilist laadi.

Lõikes 10 sätestatakse advokatuuri tasukorra punktiga 2 identselt, et kui RÕA osutaja advokaadibüroo pidaja on käibemaksudokumentatsioonilane, siis lisandub tasu arvestamisel RÕA tasule ja kuludele käibemaks.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse RÕA tasu suurendamise alused, ulatus ja kord. **Lõikes 1** nähakse ette menetlejale (kohus, uurimisamet või prokuratuur) võimalus RÕA osutaja põhjendatud taotluse alusel suurendada riigi õigusabi osutamise eest makstavale tasule seatud piirmäära kuni 100%, kui RÕA osutamine on eriliselt tömahukas. Istungitel osalemise tasu ei suurendata, kuna istungitel osalemise tasul puudub piirmäär. Advokatuuri tasukorras sisalduv analoogne tasu suurendamise regulatsioon punktis 11. Erinevused eelnõu sätte sõnastuses on tehnilist laadi. **Lõikes 2** nähakse ette regulatsiooni juhtudeks, kui advokatuuril ei õnnestu tavapärasel korral leida RÕA advokaati. Kehtivas advokatuuri tasukorras on analoogne regulatsioon sätestatud kahes eraldi punktis (p-s 11¹ ja p-s 11²). Regulatsiooni eesmärgiks on anda advokatuuri kantslerile võimalus erandjuhtudel olukorras, kus advokatuuril ei õnnestu RÕA osutajat tavakorras leida (nt kui RÕA tuleb osutada piirkonnas, kus advokaadibüroosid ei ole üldse või on neid vähe), kantsleri poolt väljastatava esildise alusel konkreetsetes menetlustes kehtestada advokaadile makstavale RÕA tasule koefitsient ehk kordaja, mida menetleja on tasu suuruse kindlaksmääramisel kohustatud väljamakstavale tasule kohaldama. Tavakorras RÕA osutaja leidmise all

peetakse silmas RÕS § 18 sätete alusel RÕA osutaja nimetamist vabatahtlikkuse alusel ehk RÕA osutaja nõusolekul. Esildises tuleb põhjendada tasu suurendamise vajadust ja ulatust. 2014. aastal suurendati advokatuuri kantseri esildise alusel riigi õigusabi tasu 6 korral, 2015. aastal 3 korral ja käesoleval aastal on seda tehtud 2 korral.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse alus kohtu poolt RÕA tasu vähendamiseks või tasu määramata jätmiseks, kui RÕA osutanud advokaat ei ole oma kohustusi RÕA osutamisel täitnud nõuetekohase hoolsusega. RÕA advokaadi hoolsuskohustuse hindamisel tuleb kooskõlas advokatuuriseaduse (AdvS) § 55 lg-ga 3 lähtuda võlaõigusseaduse (VÕS) § 620 lõigetest 1 ja 2. Ehkki RÕA osutamisel ei sõlmi RÕA saaja ja advokaat kliendilepingut, ei erine advokaadi tegevus riigi õigusabi raames õigusteenuse osutamisel sisuliselt kliendilepingu alusel õigusteenuse osutamisest. Seega on ka RÕA osutavalt advokaadilt põhjendatult nõuda lepingu alusel tegutseva advokaadiga võrdset hoolsust ning hoolsuskohustuse rikkumine on aluseks tasu vähendamiseks või määramata jätmiseks kohtu poolt. Säte on samane advokatuuri tasukorra punktiga 12, lisa 1 p-ga 6 ja lisa 2 p-ga 6. Sättega jäetakse kohtule lai diskretsioon, mis võimaldab jätta hooletult ülesannet täitnud advokaadile tasu ka üldse määramata.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse advokatuuri RÕA tasu ja hüvitatavate kulude väljamaksmise kord samasisuliselt advokatuuri tasukorra punktiga 13. Erinevused sõnastuses on tehnilist laadi.

2.3. Tasumäärad

Eelnõu 2. peatükis sätestatakse RÕA liikide kaupa tasumäärad, mille alusel menetleja määrab kindlaks konkreetsel juhul osutatud RÕA eest arvestatava tasu suuruse. Tasumäärad on sätestatud samas suuruses kui kehtivas advokatuuri tasukorras. Erinevused sätete sõnastuses on enamjaolt tingitud eelnõu sõnastuse ühtlustamisest menetlusseadustikes kasutatava terminoloogiaga.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse üldine RÕA tasu miinimummäär. Erinevus sõnastuses võrreldes advokatuuri tasukorraga on tehnilist laadi. Kuivõrd eelnõu 2. peatükis on haldusmenetluse ja halduskohtumenetluse kohta sätestatud üldisest miinimummäärast erinev miinimummäär, siis lisati sätte lõppu erandit ette nägev täpsustus.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse tasumäär määratud kaitsja poolt RÕA osutamise eest kriminaalasja kohtueelses menetluses ning kriminaalasja kohtumenetluses. **Esimeses lõikes** sätestatakse määratud kaitsja tasumäär ja ühe toiminguga eest makstava tasu piirmäär kriminaalasja kohtueelses menetluses (advokatuuri tasukorra p 14). Kohtueelne menetlus hõlmab ka toimikuga tutvumist ning tegemist on ühe toiminguga olenemata toimiku köidete arvust. Mitmekõitelise toimikuga tutvumise eest on võimalik taotleda tasu suurendamist § 2 lg 1 alusel. Toimikule lisatud uute materjalidega tutvumist käsitletakse uue toiminguna, mille eest on võimalik uuesti taotleda toimikuga tutvumise tasu. **Teises lõikes** sätestatakse tasustamise kord juhuks, kui kahtlustatav või süüdistatav loobub menetlustoimingu või muu toiminguga käigus kaitsjast (advokatuuri tasukorra p 15). **Kolmandas lõikes** sätestatakse tasumäär määratud kaitsja poolt RÕA osutamise eest kriminaalasja kohtulikul arutamisel üldmenetluses ja ühes kohtuastmes osutatud RÕA eest makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 16). Kriminaalasja kohtuliku arutamise alla RÕA tasu arvestamisel loetakse ka kaitseakti koostamine ja esitamine ning tsiviilhagile vastamist. **Lõikes 4** sätestatakse tasumäär määratud kaitsja poolt RÕA osutamise eest kriminaalasja kohtulikul arutamisel lihtmenetluses ja ühes kohtuastmes osutatud RÕA eest makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 17). **Lõikes 5** sätestatakse tasumäär määratud kaitsja poolt RÕA osutamise eest kriminaalasja kohtuistungil (advokatuuri tasukorra p 18). Kohtuistungil osalemise eest makstava tasu osas piirmäära ei kehtestata. **Lõikes 6** sätestatakse võimalus kohtul advokaadile makstavat tasu suurendada 50% iga täiendava esindatava kohta, kui kaitsjal on samas kriminaalasjas rohkem kui üks kaitsealune ja RÕA osutamine on eriti tömahukas (advokatuuri tasukorra p 20). Seega saab tasu piirmäära suurendada teise ja iga järgmise esindatava kohta. Esimese kaitsealuse tasu piirmäära ei suurendata. **Lõikes 7** sätestatakse, millistest tasumääradest tuleb lähtuda välisriigi kohtuotsuse tunnustamise ja täitmise menetluses makstava tasu arvestamisel (advokatuuri tasukorra p 22).

Eelnõu §-s 7 sätestatakse tasumäärad määratud kaitsja poolt RÕA osutamisel kriminaalasja määruskaebuse lahendamise menetluses ja kohtulahendi täitmisel tekkinud küsimuste lahendamisel. **Lõikes 1** sätestatakse tasumäär määruskaebuse esitamise eest ja tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 23). **Lõikes 2** sätestatakse tasumäär määruskaebuse läbivaatamisel osalemise eest (advokatuuri tasukorra p 24). **Lõikes 3** sätestatakse tasumäär kohtulahendi täitmisel tekkinud küsimuste lahendamise taotluste esitamise eest ja piirmäär (advokatuuri tasukorra p 25). **Lõikes 4** sätestatakse tasumäär

kohtulahendi täitmisel tekkinud küsimuste lahendamisel korraldatud kohtuistungil osalemise eest (advokatuuri tasukorra p 26).

Eelnõu §-s 8 sätestatakse tasumäärad kannatanu või tsiviilkostja esindaja poolt RÕA osutamisel kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtumenetluses. Tasustamise põhimõtted käivad ka alaealise kannatanu esindamise kohta. **Lõikes 1** sätestatakse tasumäär RÕA osutamise eest kriminaalasja kohtueelses menetluses ja ühe toimingu eest makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 27). **Lõikes 2** sätestatakse tasumäär RÕA osutamise eest kriminaalasja kohtulikul arutamisel üldmenetluses ja ühes kohtuastmes makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 28). **Lõikes 3** sätestatakse tasumäär kannatanu või tsiviilkostja esindaja poolt kriminaalasja kohtulikul arutamisel lihtmenetluses ja ühes kohtuastmes makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 29). **Lõikes 4** sätestatakse tasumäär kannatanu või tsiviilkostja esindaja poolt RÕA osutamise eest kriminaalasja kohtuistungil (advokatuuri tasukorra p 30). Kohtuistungil osalemise eest makstava tasu maksmise kohta piirmäära ei kehtestata.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse tasumäärad RÕA osutamisel väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtumenetluses. **Lõikes 1** sätestatakse tasumäär isiku kaitsja poolt väärteoasja kohtuvälises menetluses osutatud RÕA eest ja ühe toimingu eest makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 32). **Lõikes 2** sätestatakse tasumäär isiku kaitsja poolt RÕA osutamise eest väärteoasja kohtulikul arutamisel ja ühes kohtuastmes makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 33). **Lõikes 3** sätestatakse tasumäär isiku kaitsja poolt RÕA osutamise eest väärteoasja kohtuistungil (advokatuuri tasukorra p 34). Kohtuistungil osalemise eest makstava tasu maksmise kohta piirmäära ei kehtestata.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse tasumäärad RÕA osutamisel tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtumenetluses. **Lõikes 1** sätestatakse tasumäär RÕA osutamise eest tsiviilasja kohtueelses menetluses ja tasu piirmäärad (advokatuuri tasukorra p 36). Kohtueelne menetlus hõlmab endas ka õigusnõustamist, dokumendi koostamist, läbirääkimiste pidamist, s.h kompromissiks. Teises lauses sätestatakse väiksem tasu piirmäär, kui isik on eelnevalt saanud seonduvat riigi õigusabi õigusdokumendi koostamise või õigusnõustamise näol. See on tingitud asjaolust, et juhul, kui varem on samades õigusküsimustes juba õigusabi osutatud (nt antud hinnang asja perspektiivikusele) ja sama advokaat jätkab isikule riigi õigusabi osutamist, on advokaat juba asjaoludega kursis ning ei ole põhjendatud teda tasustada samas mahus, kui uue asja puhul. **Lõikes 2** sätestatakse tasumäär RÕA osutamise eest hagita menetluses ja ühes kohtuastmes makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 37). Teises lauses sätestatakse väiksem tasu piirmäär, kui isik on eelnevalt saanud seonduvat riigi õigusabi õigusdokumendi koostamise või õigusnõustamise näol. **Lõikes 3** sätestatakse tasumäär RÕA osutamise eest hagimenetluses ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 550 lg 1 p 2 sätestatud hooldusõiguse asjades ja ühes kohtuastmes makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 37¹). **Lõikes 4** sätestatakse tasumäär RÕA osutamise eest tsiviilasja kohtuistungil (advokatuuri tasukorra p 38). Kohtuistungil osalemise eest makstava tasu maksmise kohta piirmäära ei kehtestata. **Lõikes 5** sätestatakse võimalus kohtul advokaadile makstavat tasu 25% iga täiendava esindatava kohta suurendada, kui advokaadil on samas tsiviilasjas rohkem kui üks esindatav ja RÕA osutamine on eriti töömahukas (advokatuuri tasukorra p 39¹). Seega saab tasu piirmäära suurendada teise ja iga järgmise esindatava kohta. Esimese esindatava tasu piirmäära ei suurendata.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse tasumäärad RÕA osutamisel haldusmenetluses ja halduskohtumenetluses. **Lõikes 1** sätestatakse erandina üldreeglit, et haldusmenetluses ja halduskohtumenetluses (v.a kohtuistungil osalemine) on tasu miinimummääraks kümne minuti tasu. Kohtuistungil osalemisel kehtib üldine miinimummäär – poole tunni tasu (advokatuuri tasukorra lisa 1 p 2). **Lõikes 2** sätestatakse üldine tasumäär haldusmenetluses ja halduskohtumenetluses osutatud RÕA eest (advokatuuri tasukorra p 42 ja lisa 1 p 9). Haldusmenetluses ja halduskohtumenetluses (v.a eelnõu §-s 13 sätestatud juhul) RÕA osutamise eest makstava tasu maksmise kohta piirmäärasid ei kehtestata. **Lõikes 3** sätestatakse võimalus kohtul advokaadile makstavat tasu 25% iga täiendava esindatava kohta suurendada, kui advokaadil on samas haldusasjas rohkem kui üks esindatav ja RÕA osutamine on eriti töömahukas (advokatuuri tasukorra lisa 1 p 11). Seega saab tasu piirmäära suurendada teise ja iga järgmise esindatava kohta. Esimese esindatava tasu piirmäära ei suurendata. **Lõikes 4** nähakse ette tasu arvestamise aluseks oleva tasumäära kuni 50% suurendamise võimalus, kui RÕA osutati ööajal või riigipühäl, kui muul ajal ei olnud õigusabi mõistlikult võimalik osutada (advokatuuri tasukorra lisa 1 p 4). **Lõikes 5** sätestatakse täiendav RÕA tasu RÕA osutamise kohta ja tagasi jõudmiseks kulutatud aja eest (advokatuuri tasukorra lisa 1 p 14). Tasustamine toimub üksnes ühe sõidusuuna vahemaa alusel. **Lõikes 6** sätestatakse ajatasu proportsionaalse jagunemise põhimõtte, mille eesmärgiks on välistada tasu kattuv arvestamine ja väljamaksmine (advokatuuri tasukorra lisa 1 p 16).

Eelnõu §-s 12 sätestatakse tasumäärad RÕA osutamisel rahvusvahelise kaitse menetluses ja sellega seotud halduskohtumenetluses. **Lõikes 1** sätestatakse erandina üldreeglist, et rahvusvahelise kaitse menetluses ja sellega seotud halduskohtumenetluses (v.a kohtuistungil osalemine) on tasu miinimummääraks kümne minuti tasu. Kohtuistungil osalemisel kehtib üldine miinimummäär – poole tunni tasu (advokatuuri tasukorra lisa 2 p 2). **Lõikes 2** sätestatakse tasumäär rahvusvahelise kaitse menetluses osutatud RÕA eest ja tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 43² ja lisa 2 p 9). **Lõikes 3** sätestatakse tasumäär rahvusvahelise kaitse menetluses tehtud lahendi vaidlustamisel halduskohtumenetluses osutatud RÕA eest ja ühes kohtuastmes makstava tasu piirmäär (advokatuuri tasukorra p 43¹ ja lisa 2 p 10). **Lõikes 4** sätestatakse tasumäär rahvusvahelise kaitse menetluses tehtud lahendi vaidlustamisega seotud haldusasja kohtuistungil osutatud RÕA eest (advokatuuri tasukorra lisa 2 p 11). Kohtuistungil osalemise eest makstava tasu maksmise kohta piirmäära ei kehtestata. **Lõikes 5** sätestatakse võimalus kohtul advokaadile makstavat tasu suurendada 25% iga täiendava esindatava kohta, kui advokaadil on samas haldusasjas rohkem kui üks esindatav ja RÕA osutamine on eriti töömahukas (advokatuuri tasukorra lisa 2 p 13). Seega saab tasu piirmäära suurendada teise ja iga järgmise esindatava kohta. Esimese esindatava tasu piirmäära ei suurendata. **Lõikes 6** sätestatakse täiendav RÕA tasu RÕA osutamise kohta ja tagasi jõudmiseks kulutatud aja eest (advokatuuri tasukorra lisa 2 p 16). Tasustamine toimub üksnes ühe sõidusuuna vahemaa alusel. **Lõikes 7** sätestatakse ajatasu proportsionaalse jagunemise põhimõtte, mille eesmärgiks on välistada tasu kattuv arvestamine ja väljamaksmine (advokatuuri tasukorra lisa 2 p 18).

Eelnõu §-s 13 sätestatakse tasumäär riigi õigusabi osutamisel täitemenetluses (advokatuuri tasukorra p 44). Regulatsioon kohaldub kõigis täitemenetluse seadustiku paragrahvi 11 lõikes 1 loetletud asjades riigi õigusabi osutamisele kulunud aja eest tasustamisel.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse tasumäär riigi õigusabi osutamisel teistmismenetluses (advokatuuri tasukorra p 45).

Eelnõu §-s 15 sätestatakse tasumäär riigi õigusabi osutamisel õigusdokumendi koostamisel, isiku õigusnõustamisel või muul esindamisel, mis ei kuulu tasustamisele eelnõu 2. peatüki teiste sätete alusel (advokatuuri tasukorra p 46).

2.4. Kulude hüvitamise ulatus ja kord

Eelnõu 3. peatükis sätestatakse advokaadi või advokaadibüroo pidaja poolt RÕA osutamisega seoses kantud sõidu- ja majutuskulude, tõlkekulude ning tõendite esitamisega seotud kulude hüvitamise ulatus ja kord. Kehtiva advokatuuri tasukorraga võrreldes on normitehnilistel kaalutlustel korrigeeritud peatüki ülesehitust ja sätete sõnastust.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse RÕA osutamisega kaasnevad hüvitamisele kuuluvad kululiigid.

Eelnõu §-s 17 nähakse analoogselt kehtiva advokatuuri tasukorra punktis 52 sätestatuga ette põhimõtte, et riigi õigusabi osutamisega seoses kantud sõidu- ja majutuskulud hüvitatakse üksnes juhul, kui riigi õigusabi on osutatud mujal kui linnas või vallas, kus asub advokaadibüroo või selle struktuuriüksus, mille kaudu advokaat õigusteenust osutab. Seega hõlmatud on ka RÕA osutamine välisriigis. Kui advokaat kasutab riigi õigusabi osutamiseks isiklikku või advokaadibüroo sõiduautot, hüvitatakse sõiduauto kasutamise kulud advokaadi taotluse alusel summas 0,3 eurot iga läbitud kilomeetri kohta. Kui riigi õigusabi osutatakse samas menetluses kahele või enamale isikule või eri menetlustes või ühele isikule eri menetlustes, jagatakse kantud sõidu- või majutuskulu kulude hüvitamise ulatuse arvestamisel kõigi esindatavate või menetluste vahel proportsionaalselt. Regulatsiooni eesmärgiks on välistada sõidukulu hüvitise kattuv arvestamine ja väljamaksmine. Sõidu- ja majutuskulude hüvitamisel tuleb juhinduda avaliku teenistuse seaduse § 44 lõike 5 alusel kehtestatud rakendusaktist, milleks eelnõu koostamise ajal on 19.12.2012 määrus nr 112 „Ametniku teenistuslähetusse saatmise, lähetuskulude hüvitamise ning päevaraha maksmise tingimused ja kord ning päevaraha määr“. Lähetusse seotud sõidu- ja majutuskulude hüvitamise kohta sätestatud tingimused on eelnõus §-s 17 sätestatud erisustega. Kehtivas advokatuuri tasukorras on samasisuline regulatsioon punktides 52–54. Eeltoodu puudutab üksnes majutus- ja sõidukulusid. Täiendavat päevaraha maksmist ei ole ette nähtud, kuna eelnõu § 1 lõike 8 järgi makstakse advokaadile täiendavat tasu iga välisriigis viibitud päeva eest. Samuti saab advokaat tasu vastava õigusabi liigi määra järgi.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse RÕA osutamise advokaadi või advokaadibüroo pidaja poolt riigi õigusabi osutamise seoses kantud tõlketeenuse kasutamise kulude ja **§-s 19** ametiasutustest ja andmekogudest asjassepuutuvate dokumentide ja nende ära kirjade või väljavõtete saamiseks kantud kulude hüvitamine. Kehtivas advokatuuri tasukorras on samasisuline regulatsioon sätestatud punktides 55–57.

Eelnõu §-s 20 nähakse ette kulude hüvitamise kord kohtu, prokuratuuri ja uurimisasutuse poolt. Reeglina määratakse hüvitatavad kulud kindlaks taotlusele lisatud kuludokumentide alusel. Kui kulude kandmist on võimalik eeldada (nt advokaat osutab õigusabi Tartus, kuid tegevuskoht asub Pärnus, siis saab eeldada sõidukulude tekkimist) või kontrollida neid elektroonilisel teel, tõendeid ei nõuta.

2.5. Taotluse esitamine

Eelnõu 4. peatükis täpsustatakse RÕA tasu suuruse ja RÕA kulude hüvitamise ulatuse kindlaksmääramise taotluse esitamise tingimusi (advokatuuri tasukorra p 12¹). **Eelnõu § 21** kohaselt esitatakse RÕA infosüsteemis koostatud taotlus. Taotluse esitamise kord on reguleeritud justiitsministri 6. detsembri 2013. a määrusega nr 39 „Riigi õigusabi osutaja määramiseks taotluse esitamise ning e-toimiku süsteemi kaudu riigi õigusabi tasu ja kulude kindlaksmääramiseks dokumentide esitamise kord“.

Eelnõu §-s 22 nähakse ette, et määrus jõustub 1. augustil 2016. a, so samaaegselt määruse aluseks oleva volitusnormi RÕS § 21 lg 3 muudatuste jõustumisega.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei esine vastuolusid Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu ettevalmistamisel on võetud aluseks kehtiv advokatuuri tasukord. Tehtud muudatused on enamjaolt tehnilist laadi ega mõjuta riigi õigusabi tasustamist sisuliselt. Kuivõrd RÕA rahastatakse nii kehtiva advokatuuri tasukorra kui eelnõuga kehtestatava korra jõustumisel riigieelarvest ning tasumäärasid ja tasustamise ulatust sisuliselt ei muudeta, siis ei avalda määruse jõustumine rahalist mõju RÕA saajatele, advokaatidele ega riigi rahalistele vahenditele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega seoses ei ole vaja lisategevusi.

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid kulutusi.

Määruse rakendamisega seoses ei laeku riigi eelarvesse tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub koos kohtute seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse jõustumisega 1. augustil 2016. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Siseministeriumile ja Rahandusministeriumile ning arvamuse avaldamiseks I ja II astme kohtutele, Riigikohtule, advokatuurile ja prokuratuurile. Eelnõude infosüsteemis on eelnõu 07.07.2016 Rahandusministeriumi ja 11.07.2016 Siseministeriumi poolt kooskõlastatud. Riigiprokuratuur kooskõlastas eelnõu märkusteta. Advokatuuri ettepanekutega on valdavalt arvestatud. Nende kaks ettepanekut, millega arvestamisel kaasneks kas eelarvevahendite kulu tõus või ei ole käesolevaks hetkeks teada muudatuse muud mõjud, jäeti arvestamata. Viimastel kahel aastal on riigi õigusabi eelarve aasta lõpu seisuga miinuses ja on seda eeldatavalt ka 2016. aasta lõpu seisuga. Seetõttu ei peeta selliste muudatuste tegemist võimalikuks. Tartu Ringkonnakohtu ettepanekut, mille kohaselt peaks tooma sõidukulu fikseeritud koefitsiendi madalamale (0,15) ning kui tegelik kulu on suurem, siis advokaat peab seda tõendama, kaalutakse uuesti tulevaste tasukordade kehtestamisel. Advokaadid sõidavad üldjuhul isikliku sõiduautoga ja võimalusel teevad mitu toimingut korraga, mh ei kuluta nad aega bussi väljumisaja ootamiseks, bussijaamast kliendini või kohtusse või tagasi bussijaama

minekuks, taksosõiduks punktide vahel jne. Tasukorras on regulatsioon, mille kohaselt kui sõiduauto kasutamise kulud on kantud ühes või mitmes asjas, jagatakse hüvitis riigi õigusabi saajate arvuga ja saadud tulemuse alusel esitatakse taotlus kulude hüvitamise suuruse kindlaksmääramiseks iga riigi õigusabi saaja osas eraldi. Tõendamisega kaasneb menetluskulu (advokaadil ja ka menetlejal), samuti tõendamise keerukus, kui saab tõendada ainult perioodi kulu (kütus, hooldus ja amortisatsioon), mitte konkreetse toiminguga kaasnevat kulu. Tasukorra tingimused vaadatakse eelarveaasta lõpus üle ja vajadusel korrigeeritakse, arvestades riigieelarvest selleks eraldatud vahendite suurus, riigi õigusabi eeldatavat mahtu ja advokatuuri ettepanekuid. Käesoleval hetkel ei ole poole aasta pealt otstarbekas tasude maksmise ja kulude hüvitamise põhimõtete osas olulisi muudatusi teha. Aasta lõpus, kui on teada eeldatav eelarvejääk ning 16.01.2016 KrMS muudatustest tuleneva mõju avaldumine, on võimalik analüüsida tasukorra põhimõtete sisuliste muudatuste võimalikkust. Eelnevatel põhjendustel ei arvestata ka Riigikohtu märkust sõiduauto kasutamise kulumäära kohta. Advokatuur oli kohtute ettepaneku vastu.

Marko Aavik
Asekantsler

Lisa 1. Tasumäärade tabel

RÕA liik	RÕA alamiliik	Tasumäär (eur/1,5h) kuni 01.08.2016	Piirmäär kuni 01.08.2016	Tasumäär (eur/0,5h) alates 01.08.2016	Piirmäär alates 01.08.2016
Määratud kaitse kriminaalmenetluses	Kohtueelne menetlus	20	60 / toiming	20	60 / toiming
	Üldmenetlus	20	240	20	240
	Lihtmenetlus	20	80	20	80
	Kohtuistung	20		20	
	Määruskaebemenetlus	20	120	20	120
	Kohtuistung määruskaebemenetluses	20		20	
	Kohtulahendi täitmisel tekkinud küsimuste lahendamise menetlus	20	120	20	120
	Kohtuistung kohtulahendi täitmisel tekkinud küsimuste lahendamise menetlus	20		20	
Kannatanu või tsiviilkostja esindamine kriminaalmenetluses	Kohtueelne menetlus	20	60 / toiming	20	60 / toiming
	Üldmenetlus	20	240	20	240
	Lihtmenetlus	20	80	20	80
	Kohtuistung	20		20	
Isiku kaitsmine väärteoasjas	Kohtuväline menetlus	20	60 / toiming	20	60 / toiming
	Kohtumenetlus	20	240	20	240
	Kohtuistung	20		20	
Esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtumenetluses	Kohtueelne menetlus	20	160 / 40	20	160 / 40
	Hagita menetlus	20	200 / 80	20	200 / 80
	Hagimenetlus ja hooldusõiguse asjad	20	400 / 280	20	400 / 280
	Kohtuistung	20		20	
Esindamine haldusmenetluses ja halduskohtumenetluses		36		36	
Esindamine rahvusvahelise kaitse menetluses ja sellega seotud halduskohtumenetluses	Rahvusvahelise kaitse menetlus	20	200	20	200

	Halduskohtumenetlus	36	400	36	400
	Kohtuistung	36		36	
Esindamine täitemenetluses		30		30	
Esindamine teistmismenetluses		20		20	
Õigusdokumendi koostamine, õigusnõustamine jm esindamine		30	120	30	120

Marko Aavik
Asekantsler